

Yordam Kitap

Yordam Kitap'ta Marx-Engels Yapıtları

Karl Marx

Kapital I, II, III

Almancadan Çevirenler: Mehmet Selik, Nail Satlıgan, Erkin Özalp

Fransâda Sınıf Mücadeleleri 1848-1850

Almancadan Çeviren: Erkin Özalp

Louis Bonaparte'in 18 Brumaire'i

Almancadan Çeviren: Erkin Özalp

Fransâda İç Savaş

Almancadan Çeviren: Erkin Özalp

Fransız Üçlemesi

Almancadan Çeviren: Erkin Özalp

Ücret, Fiyat ve Kâr

İngilizceden Çeviren: Erkin Özalp

Friedrich Engels

Alman Köylü Savaşı

Fransızcadan Çeviren: Okay Gönensin

Ütopyadan Bilime Sosyalizmin Gelişimi

Almancadan Çeviren: Erkin Özalp

Ailenin, Özel Mülkiyetin ve Devletin Kökeni

Almancadan Çeviren: Erkin Özalp

Konut Sorunu

Almancadan Çeviren: Erkin Özalp

Tarihte Zorun Rolü

Almancadan Çeviren: Erkin Özalp

Almanya'da Devrim ve Karşıdevrim

İngilizceden Çeviren: Erkin Özalp

Karl Marx-Friedrich Engels

Komünist Manifesto

Almancadan Çeviren: Nail Satlıgan

Komünist Manifesto ve Hakkında Yazılanlar

Çeviri: Nail Satlıgan, Şükrü Alpagut

Felsefe İncelemeleri

Fransızcadan Çeviren: Cem Eroğul

Gotha ve Erfurt Programları Üzerine

Derleyen ve Almancadan Çeviren: Erkin Özalp

Friedrich Engels

ALMANYA'DA DEVRİM
VE KARŞIDEVRİM

İngilizceden Çeviren
Erkin Özalp

Yordam Kitap

Yordam Kitap: 417 • **Almanya'da Devrim ve Karşıdevrim** • Friedrich Engels

ISBN 978-605-172-531-4 • *Çeviri:* Erkin Özalp

Kapak ve İç Tasarım: Savaş Çekiç • *Sayfa Düzeni:* Gönül Göner

Birinci Basım: Mart 2022

© Erkin Özalp, 2022 © Yordam Kitap, 2022

Yordam Kitap Basın ve Yayın Tic. Ltd. Şti. (Sertifika No: 44790)

Çatalçeşme Sokağı Gendaş Han No: 19 Kat: 3 Cağaloğlu 34110 İstanbul

T: 0212 528 19 10 • W: www.yordamkitap.com • E: info@yordamkitap.com

www.facebook.com/YordamKitap • www.twitter.com/YordamKitap

Baskı: **Pasifik Ofset** (Sertifika No: 44451)

Cihangir Mah. Güvercin Cad. No: 3/1

Baha İş Merkezi A Blok Kat: 2

34310 Haramidere / İstanbul

Tel: 0212 412 17 77

ALMANYA'DA DEVRİM
VE KARŞIDEVRİM

ÇEVİRMENİN NOTU

Friedrich Engels'in *Almanya'da Devrim ve Karşıdevrim (Revolution and Counter-Revolution in Germany)* adlı eserinin bu çevirisinin ana kaynağı, yazarın 1851-1852 yıllarında *New-York Daily Tribune* gazetesinde İngilizce olarak yayımlanan makaleleri. Biçimsel konularda metnin Almanca çevirisinden bir hayli yararlanıldı.

Çengelli parantez ({ }) işaretleri çevirmene, köşeli parantez ([ ]) işaretleri (parantez içindeki parantez işaretlerini ayırt etmek için kullanılanlar hariç) İngilizce ve Almanca baskı editörlerine (*İngilizce ed.* ve *Almanca ed.*) aittir.

Çeviri için temel alınan ve karşılaştırma için başvurulmuş metinlerin listesi aşağıdadır (*MEW: Marx Engels Werke*, Dietz Verlag Berlin; *MECW: Marx & Engels Collected Works*, Lawrence & Wishart):

- > **MECW, Volume 11, 1979**, s. 3-96, s. 388-393
- > **MEW, Band 8, 1960**, s. 3-108, s. 398-404
- > Karl Marx, *Revolution and Counter-Revolution or Germany in 1848*, Edited by Eleanor Marx Aveling, Charles H. Kerr & Company, Chicago, 1907.
- > Friedrich Engels, *Almanya'da Devrim ve Karşı-Devrim*, çev: Keenan Somer, Sol Yayınları, Ankara, İkinci Baskı, Kasım 1992

**REVOLUTION AND
COUNTER - REVOLUTION**

OR

GERMANY IN 1848

**BY
KARL MARX**

Edited by ELEANOR MARX AVELING

**CHICAGO
CHARLES H. KERR & COMPANY**

1907

Eleanor Marx Aveling'in Karl Marx'a ait olduğunu düşünerek yayıma hazırladığı eserin 1907 tarihli İngilizce baskısının başlık sayfası ("Devrim ve Karşıdevrim ya da 1848'de Almanya")

İÇİNDEKİLER

I	Devrim Patlak Verdiğinde Almanya	11
II	Prusya Devleti	23
III	Diğer Alman Devletleri	35
IV	Avusturya	41
V	Viyana Ayaklanması	49
VI	Berlin Ayaklanması	54
VII	Frankfurt Ulusal Meclisi	60
VIII	Polonyalılar, Çekler ve Almanlar	66
IX	Panslavizm – Schleswig-Holstein Savaşı	71
X	Paris Ayaklanması – Frankfurt Ulusal Meclisi	76
XI	Viyana Ayaklanması	81
XII	Viyana Baskını – Viyana İhaneti	88
XIII	Prusya Kurucu Meclisi – Frankfurt Ulusal Meclisi	98
XIV	Düzenin Yeniden Kurulması – İmparatorluk Meclisi ve Yasama Meclisleri	104
XV	Prusya'nın Zaferi	111
XVI	Ulusal Meclis ve Hükümetler	116
XVII	Ayaklanma	121
XVIII	Küçük Burjuvalar	127
XIX	Ayaklanmanın Sonu	133
EK	Köln'deki Komünistler Davası	140
	Dizin ve Sözlükçe	148

Almanya'da Devrim ve Karşıdevrim, *New-York Daily Tribune* gazetesinin yazı kurulu üyelerinden Charles Dana'nın 1851 yılının başlarında Karl Marx'a bu gazeteye katkıda bulunmasını önermesinden sonra yazıldı. İktisadi çalışmalarına odaklanmış bulunan Marx, 14 Ağustos 1851'de, Engels'ten, Alman Devrimi hakkında bir dizi makale yazmasını istedi. Bunu kabul eden Engels, on üç ay boyunca, 1848-1849 Alman Devrimi hakkında 19 makale yazdı. Bir sonuç makalesi daha yazmayı planlamıştı, ama bu makale gazetede yayımlanmadı ve büyük olasılıkla hiç yazılmadı. Engels, ana kaynak olarak *Neue Rheinische Zeitung*'u {Yeni Ren Gazetesi'ni} kullanır ve Marx'ın verdiği bazı ek kaynaklardan yararlanırken, Marx'a sık sık danıştı ve makalelerini göndermeden önce ona okuttu.

Makale dizisi *New-York Daily Tribune*'de gazetenin resmî muhabiri olan Karl Marx'ın imzasıyla basıldı (25 ve 28 Ekim, 6, 7, 12 ve 28 Kasım 1851; 27 Şubat, 5, 15, 18 ve 19 Mart, 9, 17 ve 24 Nisan, 27 Temmuz, 19 Ağustos, 18 Eylül, 2 ve 23 Ekim 1852). Makaleleri gerçekte Engels'in yazmış olduğu ancak 1913'te, Marx ile Engels arasındaki yazışmalar yayımlandığında öğrenildi. Ekim 1851'in sonunda ABD'deki Alman göçmenlerin çıkardığı bir gazete olan *New-Yorker Abendzeitung*'da yeniden basılan ilk iki makale dışında, bu eser Marx ile Engels yaşarken hiçbir zaman yayımlanmadı. Eserin ilk İngilizce ayrı baskısı 1896 yılında Marx'ın kızı Eleanor Marx-Aveling tarafından hazırlandı; aynı yıl bir Almanca çevirisi basıldı. İlk baskıda ve izleyen baskıların bir bölümünde yazar olarak Marx'ın adı geçmişti.

1900 yılında Marx'ın kızı Laura Lafargue'in yaptığı bir Fransızca çeviri yayımlandı. Kitabın ilk eksiksiz Rusça çevirisi aynı yıl Londra'da basıldı.

Makaleler, *New-York Daily Tribune*'de, "*Almanya: Devrim ve Karşıdevrim*" genel başlığı altında ve Roma rakamlarıyla numaralanmış olarak basılmıştı. Eleanor Marx-Aveling'in 1896 tarihli İngilizce baskıya eklediği alt başlıklar elinizdeki baskıda köşeli parantez işaretlerinin arasında yer alıyor. –çev. (Almanca ve İngilizce baskı editörlerinin açıklamalarından yararlanılmıştır.)

I

[Devrim Patlak Verdiğinde Almanya]

Avrupa kıtasındaki devrimci dramın birinci perdesi kapandı. 1848 kasırgasının öncesine ait olan “dünkü güçler” yeniden “günün güçleri” oldu; bir zamanların az çok popüler olan yöneticileri, geçici valiler, triumvirler, diktatörler, peşlerindeki temsilcilerle, sivil yetkililerle, askerî yetkililerle, yerel yöneticilerle, yargıçlarla, generallerle, memurlarla ve askerlerle birlikte, inançsızların ülkelerinde¹ yeni hükümetler, merkez komiteleri, ulusal komiteler kurmaları ve günlerinin geldiğini, daha az hayalî olan herhangi bir hükümdarinkini aratmayan bir resmîyetle duyurmaları için yabancı kıyılara sürüldü ve İngiltere’ye ya da Amerika’ya “deniz yoluyla taşındı”.

Kıtadaki devrimci partinin (ya da daha doğrusu partilerin), savaş hattının her noktasında uğradığı yenilgilerden daha ağırı, hayal bile edilemez. Ama bu ne anlama geliyor? Britanya burjuvazisinin toplumsal ve siyasal üstünlük kurma mücadelesi, benzersiz mücadelelerle geçen kırk sekiz yıl, Fransız burjuvazisinin ki ise kırk yıl boyunca sürmemiş miydi? Ve zaferlerine en fazla yaklaştıkları an, tam da, yeniden kurulmuş olan monarşinin, her zamankinden daha sağlam bir şekilde yerleşiklik kazanmış olduğunu sandığı an değil miydi? Devrimleri bir avuç ajitatörün kötü niyetiyle açıklayan boş inancın dönemi çoktan kapandı. Günümüzde herkes biliyor ki, nerede devrimci bir sarsıntı varsa, arka

---

1 Özgün metinde “*in partibus infidelium*” (inançsızların ülkelerinde): Hıristiyan olmayan ülkelerdeki sadece kâğıt üzerinde kalan piskoposluk makamlarına atanan Katolik piskoposların unvanlarının sonuna getirilen ek. –çev.

planda, karşılanmasını eskimiş kurumların engellediği bir toplumsal gereksinim de olmak zorunda. Gereksinim, henüz, dolaysız bir başarıyı güvence altına alabilecek kadar güçlü ve yaygın bir şekilde hissedilmiyor olabilir; ama her tür zorla bastırma girişimi, yalnızca, onu giderek güçlendirecek ve sonunda zincirlerini kırmasına yol açacaktır. Dolayısıyla, yenilgiye uğratıldıysak, yapmamız gereken tek şey başa dönüp yeniden başlamak. Neyse ki, hareketin birinci perdesinin kapanışı ile ikincisinin başlaması arasında bize sunulan ve herhalde çok kısa sürecek olan dinlenme arası, bize, fazlasıyla gerekli olan bir iş için zaman veriyor: hem son kalkışmayı hem de onun yenilgisini kaçınılmaz kılan nedenlerin incelenmesi; bunlar, bazı liderlerin rastlantısal çabalarında, yeteneklerinde, kusurlarında, hatalarında ya da ihanetlerinde değil, sarsıntıya uğrayan ulusların her birinin genel toplumsal durumunda ve varlık koşullarında aranması gereken nedenler. Şubat ve Mart 1848'in ani hareketlerinin, tek tek bireylerin eseri değil, her ülkedeki çok sayıda sınıfın şu ya da bu netlikle anladığı, ama çok belirgin bir şekilde hissettiği ulusal gereksinimlerin ve zorunlulukların kendiliğinden, karşı konulamaz ifadeleri olduğu, her yerde kabul görmüş olan bir olgu; ama karşıdevrimci başarıların nedenlerini araştırdığınızda, her yanda, Bay X'in ya da Yurttaş Y'nin halka "ihanet ettiği" hazır cevabıyla karşılaşılıyorsunuz. Bu yanıt, duruma bağlı olarak çok doğru olabilir ya da olmayabilir, ama hiçbir durumda herhangi bir şeyi açıklamaz; "halk"ın nasıl olup da kendisine bu şekilde ihanet edilmesine izin verdiğini bile göstermez. Ve bütün sermayesi tek bir olgunun, Yurttaş Filanca'nın güvenilmezliğinin bilinmesi olan bir siyasal partinin başarıya ulaşma şansı yok denecek kadar azdır.

Ayrıca, hem devrimci sarsıntının hem de onun bastırılmasının nedenlerinin araştırılması ve sergilenmesi, tarihsel açıdan bakıldığında çok büyük bir önem taşır. Bütün o bayağı, kişisel didişmeler ve atışmalar; devrimi kayaların ortasına doğru süre-

rek batmasına yol açanın Marrast ya da Ledru-Rollin ya da Louis Blanc ya da Geçici Hükümetin herhangi bir başka üyesi ya da hükümetin tamamı olduğu yönündeki bütün o çelişkili iddialar, bütün o farklı hareketleri süreçlerin ayrıntılarını ayırt etmelerine izin vermeyecek kadar büyük bir mesafeden gözlemiş olan Amerikalılar ya da İngilizler için ne gibi bir ilgi çekiciliğe sahip olabilir, ne gibi bir ışık tutabilir? Akli başında insanlar, çoğu iyilik yapmak için de kötülük yapmak için de pek yetenekli olmayan on bir adamın,² otuz altı milyonluk bir ulus kendi önünü görmekten onlar kadar aciz olmadıkça, otuz altı milyon insanı üç ay içinde yıkıma sürükleyebildiğine hiçbir zaman inanmayacaktır. Ama, nasıl oldu da, otuz altı milyon insan, kısmen karanlıkta el yordamıyla hareket etmelerine karşın, birdenbire hangi yoldan gideceklerine kendi başlarına karar vermeye çağrıldı ve ardından yollarını nasıl kaybettiler ve eski liderlerinin bir süreliğine liderliğe geri dönmesine nasıl izin verildi; soru, tam da bu.

Dolayısıyla, *The Tribune* okurlarına, 1848 Alman Devrimini zorunlu kılan ve aynı kaçınılmazlıkla onun 1848'de ve 1849'da bastırılmasına yol açan nedenleri sunmaya çalışırken, bu ülkede geçen olayların eksiksiz bir tarihini vermemiz beklenmemeli. Görünürde rastlantısal, tutarsız ve bağdaşmaz olan bu karmaşık olgular yığınının hangi bölümünün dünya tarihinin bir parçasını oluşturacağına gelecekteki olaylar ve gelecek kuşakların yargısı karar verecek. Bu tür bir görevin zamanı henüz gelmedi; kendimizi mümkün olanın sınırları içinde tutmalı ve yadsınmaz gerçeklere dayanan, başlıca olayları ve söz konusu hareketin temel dönüm noktalarını açıklayan ve belki de çok uzakta olmayan bir sonraki patlamanın Alman halkına vereceği doğrultu hakkında bize ipucu sunan akla uygun nedenler bulabilirsek, bundan hoşnut olmalıyız.

2 Fransada 1848 Şubat Devrimi sonrasında kurulan Geçici Hükümetin on bir üyesi kastediliyor. –çev.

Birincisi, devrim patlak verdiğinde Almanya'nın durumu neydi?

Her tür siyasal örgütün temelini oluşturan farklı halk sınıflarının bileşimi, Almanya'da, başka herhangi bir ülkede olduğundan daha karmaşıktı. İngiltere'de ve Fransa'da, feodalizm, büyük kentlerde ve özellikle de başkentte yoğunlaşmış olan güçlü ve zengin bir burjuvazi tarafından tümüyle yok edilmiş ya da en azından ilk anılan ülkede olduğu gibi birkaç önemsiz biçime indirgenmişken, Almanya'da feodal soylular eski ayrıcalıklarının büyük bölümünü korumuştular. Neredeyse her yerde feodal toprak mülkiyeti sistemi hüküm sürüyordu. Toprak sahipleri, kiracıları üzerindeki yargılama yetkilerini bile ellerinde tutmuştu. Siyasal ayrıcalıklarından, prensleri kontrol etme haklarından yoksun bırakılmış olmalarına karşın, hem topraklarındaki köylüler üzerindeki Orta Çağ'a özgü üstünlüklerinin neredeyse tümünü hem de vergi muafiyetlerini korumuşlardı. Feodalizm, bazı yerelliklerde, başkalarında olduğuna göre daha parlak durumdaydı, ama Ren'in sol yakası dışındaki hiçbir yerde tümüyle ortadan kaldırılmamıştı. O dönemde aşırı kalabalık ve kısmen çok zengin olan bu feodal soylular sınıfı, resmî olarak, ülkedeki birinci "zümre" sayılıyordu. Yüksek devlet memurlarını sağlıyor, ordudaki subaylık görevlerini neredeyse tek başına üstleniyordu.

Almanya'nın burjuvazisi, Fransa'ninkine ya da İngiltere'ninkine kadar zengin ve güçlü olmanın çok uzağındaydı. Buharın kullanıma sokulması ve İngiliz sanayisinin hızla yayılan üstünlüğü Almanya'nın eski sanayilerini yıkıma uğratmıştı; Napoleon'un Kıta Sistemi³ sayesinde ortaya çıkan ve ülkenin başka kesimlerinde kurulmuş olan daha modern sanayiler, eskilerinin kaybını telafi etmedikleri gibi, soylu olmayanların servet ve güç-

3 Fransa İmparatoru Napoléon Bonaparte'in, İngiltere'nin Kıta Avrupası ile ticari bağlarını koparmak için 1806 yılında bu ülkeye karşı uygulamaya soktuğu, "Kıta Ablukası" da denen ambargo politikası. -çev.

lerindeki her artışa kıskançlıkla bakan hükümetleri sanayinin gereksinimlerini dikkate almak zorunda bırakacak kadar güçlü bir sınai çıkar yaratmaya da yetmemişti. Fransa kendi ipek sanayisini elli devrim ve savaş yılı boyunca muzaffer bir şekilde ileriye taşımışken, Almanya, aynı dönemde, eski keten sektörünü neredeyse tümüyle yitirmişti. Ayrıca, sanayi bölgeleri az sayıdaydı ve birbirlerinin çok uzağındaydı; ülkenin en iç kesimlerinde bulduklarından ve ithalat ve ihracat için büyük ölçüde yabancı limanları, Hollanda'daki ve Belçika'daki limanları kullandıklarından, Kuzey Denizi'ndeki ve Baltık Denizi'ndeki büyük liman kentleriyle ortak çıkarları azdı ya da hiç yoktu; hepsinden önemlisi, Paris ve Lyon, Londra ve Manchester gibi büyük sanayi ve ticaret merkezleri yaratmaya güçleri yetmiyordu. Alman sanayisinin bu geriliğinin çok sayıda nedeni vardı, ama ikisi bunu açıklamaya yetecektir: dünya ticaretinin büyük ana yolu haline gelmiş olan Atlantik'in uzağındaki ülkenin elverişsiz coğrafi konumu ve Almanya'nın taraf olduğu ve on altıncı yüzyıldan günümüze kadar onun topraklarında yürütülmüş olan kesintisiz savaşlar. Bu sayısal yetersizlik ve özellikle de yoğunlaşma derecesinin düşüklüğü, Alman burjuvazisini, İngiliz burjuvazisininin 1688'den beri yararlandığı ve Fransız burjuvazisininin 1789'da ele geçirdiği siyasal üstünlüğü elde etmekten alıkoymuştu. Ve şimdi, Almanya'daki burjuvazinin zenginliği ve onunla birlikte siyasal önemi 1815'ten beri sürekli olarak artıyordu. Hükümetler, istemeden de olsa, en azından en yakıcı maddi çıkarlarına saygı göstermek zorunda kalıyordu. Hatta, haklı olarak denebilir ki, küçük devletlerin Anayasalarında burjuvaziye sağlanmış olan her bir siyasal etki kısıntısının 1815'ten 1830'a ve 1832'den 1840'a kadar süren iki siyasal geciklik dönemi boyunca onun elinden zorla geri alınmış olmasına karşın, bunların her biri karşılığında burjuvaziye ek pratik avantajlar sağlanmıştı. Burjuvazinin her siyasal yenilgisi, ticari mevzuat

alanındaki bir zaferi beraberinde getirmişti. Ve Prusya'nın 1818 tarihli Koruyucu Gümrük Tarifesi ile *Zollverein*'in {Gümrük Birliği'nin},⁴ Almanya'nın tüccarları ve imalatçıları için, bazı minik dükalıkların yasama meclislerinde onların oylarına gülen bakanlara güvensizliklerini ifade etme sözde hakkına göre, çok daha değerli oldukları kesin. Böylece, burjuvazi, zenginliğin artışıyla ve ticaretin genişlemesiyle birlikte, kısa sürede, ülkenin siyasal yapılanmasının; çatışan eğilimlere ve heveslere sahip olan otuz altı prens arasında rastlantısal bir şekilde bölünmüşlüğü'nün; tarıma ve tarımla bağlantılı ticarete vurulmuş feodal zincirlerin; bilgisiz ve küstah bir bürokrasinin tüm ticari işlemlere burnunu sokmasının en önemli çıkarlarına gem vurduğunu gördüğü bir aşamaya ulaştı. Aynı dönemde, *Zollverein*'in genişlemesi ve sağlamlanması, buharlı taşımacılığın her yerde kullanıma sokulması ve iç pazardaki rekabetin artışı, farklı Devletlerin ve Eyaletlerin ticari sınıflarını birbirlerine yaklaştırdı, bunların çıkarlarını eşitledi ve güçlerini merkezileştirdi. Doğal sonuç, bunların topluca Liberal Muhalefet kampına geçmesi ve Alman burjuvazisinin ilk ciddi siyasal iktidar mücadelesinin kazanılmasıydı. Bu değişimin, Prusya burjuvazisinin Almanya'daki burjuva hareketinin liderliğini üstlendiği 1840 yılında başladığı söylenebilir. 1840-1847 döneminin bu Liberal Muhalefet hareketine daha sonra geri döneceğiz.

Ulusun soylular sınıfına da burjuvaziye de dâhil olmayan büyük kitlesi, kentlerde küçük burjuvalar sınıfı ile işçilerden, kırdaki köylülükten oluşuyordu.

4 1818 tarihli Koruyucu Gümrük Tarifesi (*Schutzzolltarif*), Prusya topraklarındaki iç gümrük vergilerini kaldırdı ve böylece Gümrük Birliği'nin (*Zollverein*) kurulmasının koşullarını yarattı.

Gümrük Birliği, bazı Alman devletlerinin, kendi aralarındaki gümrük duvarlarını kaldırmak ve gümrük vergilerini ortaklaşa düzenlemek için Prusya liderliğinde kurduğu iktisadi birlikti. 1 Ocak 1834'de kurulan bu birlik, toplam nüfusları 23 milyonu aşan 18 Alman devletini kapsıyordu. Avusturya ve Güney Almanya'daki bazı devletler Gümrük Birliği'ne katılmamıştı. –*Almanca ed.*

Almanya'da, bir sınıf olarak büyük kapitalistler ile imalatçıların gelişiminin engellenmiş olması nedeniyle, zanaatçılar ve dükkâncılar sınıfı aşırı kalabalıktır. Bu sınıf, büyük kentlerde nüfusun neredeyse çoğunluğunu oluştururken, küçük kentlerde, etkili zengin rakiplerin yokluğu nedeniyle tümüyle baskındır. Her modern siyasal yapılanmada ve tüm modern devrimlerde çok önemli olan bu sınıf, yakın geçmişteki mücadelelerde genel olarak belirleyici bir rol oynadığı Almanya'da daha da önemlidir. Büyük kapitalistler, tüccarlar ve imalatçılar sınıfı, yani asıl burjuvazi ile proletarya ya da işçi sınıfı arasında konumlanıyor olması, bu sınıfın karakterini belirler. İlkinin konumuna yükselmeye can atar, ama en küçük bir şanssızlık, bu sınıfın bireylerini ikincisinin saflarına savurur. Aynı sınıf, monarşik ve feodal ülkelerde, varlığını sürdürmek için, sarayın ve aristokrasinin alımlarına gereksinim duyar; bu alıcıların yitirilmesi söz konusu sınıfın büyük bir bölümünü yıkıma uğratabilir. Daha küçük kentlerde, bu sınıfın refahı, çoğu zaman, maiyetiyle birlikte bir askerî garnizona, yerel yönetime ya da mahkemeye dayanır; bunları oralardan çekerseniz, dükkâncılar, terziler, ayakkabıcılar ve marangozlar da ortadan kalkar. Daha zengin olan sınıfın saflarına katılma umudu ile proleterlerin, hatta muhtaçların durumuna düşürülme korkusu arasında; devlet işlerinin yönetiminde bir pay elde ederek kendi çıkarlarını koruma umudu ile en iyi müşterilerini elinden alma gücüne sahip olması nedeniyle var oluşu konusunda son sözü söyleyen bir hükümetin öfkesini zamansız bir muhalefetle üzerine çekme korkusu arasında sonsuza dek gidip gelen; miktarları arttıkça güvende olma düzeyleri düşen küçük varlıklara sahip olan bu sınıf, görüşleri söz konusu olduğunda aşırı derecede kararsızdır. Güçlü bir feodal ya da monarşik hükümetin varlığında itaat eder ve el etek öperken, burjuvazi yükselişe geçtiğinde Liberalizmin tarafına geçer; burjuvazi kendi üstünlüğünü güvence altına alır almaz şiddetli demokrasi

nöbetleri geçirir, ama altındaki sınıf, yani proletarya, bağımsız bir hareket başlatmaya kalkışır kalkışmaz, yeniden korkuya kapılarak sefil bir umutsuzluğa düşer. Bu sınıfın Almanya'da dönüştürümlü olarak bu aşamaların birinden diğerine nasıl geçtiğini birazdan göreceğiz.

Almanya'daki işçi sınıfı, toplumsal ve siyasal gelişmişliği açısından, Alman burjuvazisi İngiltere'deki ve Fransa'daki burjuvazinin ne kadar gerisindeyse, bu ülkelerdeki işçi sınıfının o kadar gerisindedir. Böyle efendiye böyle uşak. Kalabalık, güçlü, yoğun ve zeki bir proletaryanın varlık koşullarının evrimi ile kalabalık, zengin, yoğun ve güçlü bir burjuvazinin varlık koşullarının evrimi el ele gider. İşçi sınıfı hareketinin kendisi, burjuvazinin tüm farklı kesimlerinin ve özellikle de bu sınıfın en ilerici kesimi olan büyük imalatçıların siyasal iktidarı fethetmesine ve devleti kendi gereksinimleri doğrultusunda yeniden yapılandırmalarına kadar, hiçbir zaman bağımsız olmaz ve hiçbir zaman yalnızca proletaryaya özgü olan bir karakter taşımaz. Siyasal iktidar fethedilip devlet yeniden yapılandırıldığında, işverenler ile çalıştırılanlar arasındaki kaçınılmaz çatışmanın zamanı gelmiş olur ve bu çatışma artık daha fazla ertelenemez; işçi sınıfı yanıltıcı umutlarla ve hiçbir zaman tutulmayacak olan sözlerle artık daha fazla kandırılmaz; on dokuzuncu yüzyılın büyük sorunu, yani proletaryanın ortadan kaldırılması sorunu, sonunda açıkça ve doğru bir ışık altında ön plana çıkar. Ne var ki, Almanya'da, işçi sınıfının çoğunluğu, Büyük Britanya'nın parlak örneklerini sunduğu modern sanayi lordları tarafından değil, bütün imalat sistemleri bir Orta Çağ kalıntısından başka bir şey olmayan küçük zanaat ustaları tarafından çalıştırılıyordu. Ve büyük pamuk lordu ile küçük ayakkabı tamircisi ya da usta terzi arasında nasıl devasa bir fark varsa, modern sanayi

Babil'lerinin tümüyle uyanmış fabrika işçisi ile, küçük bir taşra kentinin, yaşam koşulları ve çalışma planı açısından yaklaşık beş yüz yıl öncesinin benzer insanlarından pek farklı olmayan çekingen terzi kalfası ya da marangoz kalfası arasında da buna karşılık gelen bir mesafe vardır. Modern yaşam koşullarının, modern sınai üretim tarzlarının bu genel yokluğuna, doğal olarak, modern düşüncelerin eşit derecedeki genel bir yokluğu eşlik ediyordu; dolayısıyla, çalışan sınıfların büyük bir kesiminin, devrim patlak verdiğinde, loncaların ve Orta Çağ'ın ayrıcalıklı zanaatçı birliklerinin hemen geri getirilmesi talebini yükseltmiş olmasına şaşırılmamalı. Gerçi, modern üretim sisteminin bas-kın olduğu sanayi bölgelerinde, çok sayıda işçinin göçebe hayatı yaşamasının beraberinde getirdiği karşılıklı iletişim olanaklarının ve zihinsel gelişimin ürünü olarak, kendi sınıflarının kurtuluşu hakkındaki düşünceleri çok daha net ve mevcut olgularla ve tarihsel zorunluluklarla daha uyumlu olan güçlü bir çekirdek oluşmuştu; ama bu çekirdek yalnızca küçük bir azınlık durumundaydı. Burjuvazinin etkin hareketinin tarihi 1840'a kadar geri götürülebiliyorsa, işçi sınıfının etkin hareketi de kendisini Silezyalı ve Bohemyalı fabrika işçilerinin 1844'teki ayaklanmalarıyla başlatır⁵ ve bu hareketin geçtiği farklı aşamaları gözden geçirme fırsatını kısa bir süre sonra bulacağız.

Son olarak, eklentisi olan tarım işçileriyle birlikte bütün ulusun büyük bir çoğunluğunu oluşturan büyük sınıf, küçük çiftçiler sınıfı, yani köylülük vardı. Ama bu sınıfın kendisi de farklı katmanlara bölünmüş durumdaydı. Birincisi, Almanya'da *Gross- ve Mittel-Bauern* {büyük ve orta köylüler} denen, daha

5 Silezyalı dokumacıların 4-6 Haziran 1844'te gerçekleştirdiği ve Almanya'da proletarya ile burjuvazi arasındaki ilk büyük sınıf savaşı olan ayaklanma ve Prag ile çevresindeki basmacıların aynı ayın ikinci yarısında gerçekleştirdiği ayaklanma kastediliyor. Fabrikalara ve makinelere zarar verilmesine yol açan bu kendiliğinden ayaklanmalar Avusturya Hükümetine bağlı askerler tarafından acımasızca bastırılmıştı. –*Almanca ed.*

geniş çiftliklerin sahipleri olan ve her biri çok sayıda tarım işçisinin hizmetlerinden yararlanan daha zengin çiftçiler vardı. Vergilendirilmeyen büyük feodal toprak sahipleri ile küçük köylülük ve tarım işçileri arasında konumlanan bu sınıf, apaçık nedenlerle, kentlerin antifeodal burjuvazisiyle kurulacak olan bir ittifakı en doğal siyasal tercihi olarak görüyordu. İkincisi, büyük Fransız Devriminin ağır darbelerinin feodalizme boyun eğdiği Renanya'da baskın olan özgür küçük köylüler vardı. Başka eyaletlerde de, yer yer, toprakları üzerindeki eski feodal yükümlülükleri para ödeyerek kaldırmayı başarmış olan benzer bağımsız özgür küçük köylülere rastlanıyordu. Ama bu sınıf, yalnızca adıyla bir özgür köylüler sınıfıydı, çünkü mülkleri genellikle öyle büyük ve ağır koşullu ipoteklerin altındaydı ki, toprağın gerçek sahibi, köylü değil, parayı ödünç vermiş olan tefeciydi. Üçüncüsü, buldukları yerlerden kolayca uzaklaştırılamayan, ama sürekli olarak kira ödemek ya da sürekli olarak derebeyleri için belirli bir miktarda emek harcamak zorunda olan feodal kiracılar {*feudal tenants*} vardı. Son olarak, pek çok büyük çiftlikteki durumları İngiltere'deki aynı sınıfinkiyle tam olarak aynı olan ve her zaman işverenlerinin yoksul, yetersiz beslenen köleleri olarak yaşayan ve ölen tarım işçileri vardı. Tarım nüfusunun bu son üç sınıfı, yani özgür küçük köylüler, feodal kiracılar ve tarım işçileri, devrimden önce, siyaset üzerine hiçbir zaman pek fazla kafa yormamıştı; ama bu olayın, onlar için, parlak gelecek beklentileriyle dolu yeni bir yol açmasının kaçınılmaz olduğu açıktı. Devrim her birine avantajlar sunuyordu ve hareket bir kez tam anlamıyla rayına girdiğinde her birinin sırayla ona katılması beklenirdi. Ama yine açık olan ve tüm modern ülkelerin tarihinin aynı şekilde doğruladığı bir başka şey, tarım nüfusunun, büyük bir alana dağılması ve herhangi bir büyük kesiminin bir konuda anlaşmasını sağlamanın zorluğu nedeniyle, hiçbir zaman başarılı bir bağımsız hareket yaratma girişiminde bulu-

namayacak olmasıdır; bu nüfus, kentlerdeki daha yoğun, daha aydınlanmış, daha kolay harekete geçirilen nüfusun ilk itkisine gereksinim duyar.

Yakın geçmişteki hareketlerin patlak verdiği sırada hep birlikte Alman ulusunu oluşturan en önemli sınıflar hakkındaki bu kısa betimleme bile, söz konusu harekete damga vuran tutarsızlığı, uyumsuzluğu ve gözle görülür çelişkiyi büyük ölçüde açıklamaya yetecektir. Bu kadar farklı, bu kadar çatışmalı, birbirleriyle bu kadar tuhaf şekillerde karşı karşıya gelen çıkarlar şiddetli bir çarpışmaya sokulduğunda; çatışma halindeki bu çıkarlar her bölgede, her eyalette farklı bir bileşime sahip olduğunda; hepsinden önemlisi, ülkede, kararlarının ağırlığı sayesinde aynı kavganın her bir yerelinde yeni baştan yürütülmesi gerekliliğini ortadan kaldıracak olan büyük bir merkez, bir Londra, bir Paris bulunmadığında; mücadelenin bir yığın bağlantısız kavgaya bölünmesinden, inanılmaz miktarlarda kan, enerji ve sermaye harcanmasından ve bütün bunlara rağmen herhangi bir belirleyici sonucun elde edilememesinden başka ne beklenebilir?

Almanya'nın siyasal açıdan üç düzine az çok önemli prensliğe bölünmüşlüğü de, aynı şekilde, ulusu oluşturan ve yine her yerelinde farklılaşan öğelerin bu karışıklığıyla ve çokluğuyla açıklanabilir. Ortak çıkarların yokluğunda, eylem birliği şöyle dursun, amaç birliği bile olamaz. Alman Konfederasyonu'nun sonsuza dek bölünmez kalacağını ilan edilmiş olduğu doğru; ne var ki, konfederasyon ve onun organı olan Federal Meclis {*Bundestag*},⁶ Alman birliğini hiçbir zaman temsil etmedi. Almanyada merkezleşmenin bugüne kadar taşındığı en yüksek

6 Aralarında Prusya ile Avusturya'nın da bulunduğu Alman devletlerinden oluşan Alman Konfederasyonu (*Deutscher Bund*) 1815 yılında Viyana Kongresi tarafından kurulmuştu. Federal Meclis {*Bundestag*}, bu konfederasyonun yetkileri sınırlı olan parlamentosuydu. Almanyadaki Mart 1848 Devrimi sonrasında, Temmuz ayında yetkilerini yeni kurulan imparatorluğun yönetim organlarına devretti. 1851 yılında yetkileri geri verilen Federal Meclisin varlığı, Alman Konfederasyonu'nun ortadan kalktığı 1866 yılında son buldu. –cev.

nokta, *Zollverein*'in {Gümrük Birliği'nin} kurulmasıydı; bu, Kuzey Denizi devletlerini de kendilerine ait bir Gümrük Birliği'ni kurmak zorunda bırakırken,⁷ Avusturya, kendi ayrı gümrük duvarının arkasında saklanmaya devam etmişti. Almanya, otuz altı bağımsız güç yerine pratikte artık yalnızca üç bağımsız güç arasında bölünmüş durumda olmasına sevinebilirdi. Kuşkusuz, bu durum, Rusya Çarının 1814'te kurulmuş olan sınırsız üstünlüğünde herhangi bir değişikliğe yol açmamıştı.

Öncüllerimizden bu ön sonuçları çıkardıktan sonra, bir sonraki aşamada, Alman halkının andığımız sınıflarının birbirini ardına nasıl harekete geçtiğini ve 1848 Fransız Devrimi patlak verdiğiinde hareketin hangi karakteri kazandığını göreceğiz.

Londra, Eylül 1851

---

7 “*Steuerverein*” {Vergi Birliği} Mayıs 1834'te kuruldu; İngiltere'yle ticarete çıkarları bulunan Alman devletleri Hannover, Braunschweig, Oldenburg ve Schaumburg-Lippe'yi içeriyordu. Bu ayrılıkçı birlik 1854'te dağıldı ve üyeleri *Zollverein*'a {bkz. 4. dipnot} katıldı. –*İngilizce ed.*

II

[Prusya Devleti]

Almanya'da, orta sınıfın ya da burjuvazinin siyasal hareketinin tarihi 1840 yılından başlatılabilir. Öncesinde, bu ülkenin zengin sınıfının, yarı feodal ve yarı bürokratik bir monarşizmin baskısı karşısında kayıtsız ve pasif kalmaya devam edemeyeceği bir aşamaya doğru ilerlemekte olduğunun belirtileri vardı. Almanya'nın küçük prensleri, kısmen, Avusturya ile Prusya'nın üstünlüğüne karşı ya da kendi devletlerinin soylularına karşı daha fazla bağımsızlık kazanabilmek için, kısmen, Viyana Kongresinin kendi egemenlikleri altında birleştirdiği bağlantısız eyaletleri tek bir bütünde toplayabilmek için, art arda az çok liberal bir karakter taşıyan anayasalar çıkarmıştı. Bunu, herhangi bir tehlikeyle karşılaşmadan yapabilmişlerdi; çünkü, Avusturya ile Prusya'nın kuklasından başka bir şey olmayan Federal Meclis, egemenler olarak onların bağımsızlıklarına tecavüz edecek olsa, onun dayatmalarına direnirken kamuoyu ve Yasama Meclisleri⁸ tarafından destekleneceklerini biliyorlardı; buna karşılık, Yasama Meclisleri fazla güçlenecek olsa, her tür muhalefeti kırmak için kolaylıkla Federal Meclisin gücünü kullanabilirlerdi. Bavyera'nın, Württemberg'in, Baden'in ya da Hannover'in anayasal kuruluşları, bu koşullar altında, herhangi bir ciddi siyasal iktidar mücadelesine girişemezdi ve bu nedenle, Alman burjuvazisinin büyük çoğunluğu, küçük Devletlerin yasama organlarındaki bayağı çekişmelerden genel olarak uzak duruyordu; ne de

---

8 Prusya parlamentosunu (*Landtag*) oluşturan iki meclis. -çev.

olsa, Almanya'nın iki büyük gücünün siyasetinde ve anayasasında köklü bir değişim olmadan, hiçbir ikincil çabanın ve zaferin işe yaramayacağını çok iyi biliyorlardı. Ama aynı dönemde, bu küçük parlamentolarda, yeni bir liberal avukatlar ve profesyonel muhalefetçiler türü ortaya çıktı: Rotteck'ler, Welcker'ler, Römer'ler, Jordan'lar, Stüve'ler, Eisenmann'lar gibi büyük "halk adamları" (*Volksmänner*); bunlar, az çok gürültülü, ama her zaman başarısız olan yirmi yıllık bir muhalefetin ardından, 1848 devrimci yükselişi tarafından gücün doruğuna taşınmış ve orada mutlak iktidarsızlıkları ile önemsizliklerini göstermeleri sonrasında hızla yeniden alaşağı edilmişlerdi. Siyaset ve muhalefet tüccarlarının Alman topraklarındaki bu ilk örnekleri, konuşmalarıyla ve yazılarıyla Alman kulağının anayasacılık diline alışmasını sağlamış ve varlıklarıyla, burjuvazinin, bu geveze avukatların ve profesörlerin başlangıçta onlara yüklenen anlamlar hakkında pek fazla şey bilmeden kullanageldiği siyasal deyimleri benimseyeceği ve onlara doğru anlamlarını yeniden kazandıracığı dönemin yaklaşmakta olduğunun haberciliğini yapmıştı.

Alman edebiyatı da, 1830 yılındaki olaylar⁹ nedeniyle Avrupa'nın her yanını saran siyasal heyecanın etkisine kapılmıştı. Dönemin neredeyse tüm yazarları, ham bir anayasacılığı ya da daha da ham bir cumhuriyetçiliği öğütliyordu. Özellikle değersiz yazarlar, eserlerindeki zekâ yoksunluğunu dikkat çekekleri kesin olan siyasal imalarla telafi etmeyi giderek alışkanlıkları haline getirdi. Şiirler, romanlar, eleştiri yazıları, oyunlar, kısacası her tür edebî üretim, "eğilim" denen şeyle, yani hükümet karşıtlığı içeren bir ruh halinin az çok çekingen dışavurumlarıyla dolup taşıyordu. 1830 sonrasında Almanya'da hüküm süren bu düşünsel karışıklığı eksiksiz kılmak için, bu siyasal muhalefet öğelerine, Alman felsefesine ilişkin sindirilmemiş üniversite

9 Fransadaki 1830 Temmuz Devriminden ve Belçika, Polonya, Almanya ve İtalya gibi Avrupa ülkelerindeki bunu izleyen ayaklanmalardan söz ediliyor. –*Almanca ed.*

anıları ve başta Saint-Simonculuk olmak üzere Fransız sosyalizminin yanlış anlaşılmiş kırıntıları karışmıştı; ve bu heterojen fikirler yığını hakkında uzun uzadıya yazıp çizen yazarlar klifi, kendilerine kibirli bir şekilde “Genç Almanya” ya da “Modern Okul” diyordu. Aradan geçen sürede gençlik günahlarından tövbe ettiler, ama üsluplarını geliştirmediler.

Son olarak, Alman zihninin gelişiminin en karmaşık, ama aynı zamanda en güvenilir termometresi olan Alman felsefesi, Hegel’in *Hukuk Felsefesi* adlı eserinde Anayasal Monarşinin nihai ve en mükemmel yönetim biçimi olduğunu söylemesiyle birlikte, burjuvaziden yana olduğunu ilan etmişti. Hegel, bir başka deyişle, ülke burjuvazisinin siyasal iktidara gelmek üzere olduğunu duyurmuştu. Ölümünden sonra, okulu bu noktada durmadı. İzleyicilerinin daha ileride olanları, bir yandan her dinsel inancı sert eleştirilerle kıyasıya sorgular ve Hıristiyanlığın eski dokusunu kökünden sarsarken, diğer yandan, Almanların bugüne kadar açıklanmalarına tanık olduklarından daha cesur siyasal ilkeleri öne sürdü ve birinci Fransız Devriminin kahramanlarının anısını yeniden yüceltme girişiminde bulundu. Bu düşünceleri sarıp sarmalayan çapraşık felsefi dil, hem yazarların hem de okurların zihinlerini bulandırırken, sansürcülerin gözlerini de aynı derecede kör ediyordu; “Genç Hegelci” yazarların, edebiyatın başka hiçbir dalında bilinmeyen bir basın özgürlüğünden yararlanmalarının nedeni de buydu.

Dolayısıyla, Almanya’da kamuoyunun büyük bir değişim yaşadığı açıktı. Eğitimleri ya da yaşamdaki konumları sayesinde, mutlak monarşi koşulları altında bazı siyasal bilgiler edinebilen ve bağımsız siyasal görüşe benzer bir şey oluşturabilen sınıfların büyük çoğunluğu, adım adım, var olan sistem karşısında güçlü bir muhalefet falankısı¹⁰ oluşturacak şekilde birleşti. Ve Alman-

10 Eski Yunanistan’da, mızraklı ve kalkanlı askerlerin omuz omuza durarak oluşturdukları savaş düzeni. –çev.

ya'daki siyasal gelişmenin yavaşlığı hakkında yargıya varırken, tüm bilgi kaynaklarının Hükümetin kontrolü altında olduğu, köy okullarından pazar okullarına ve gazetelerden üniversitelere kadar hiçbir yerde önceden izin almadan herhangi bir şeyin söylenemediği, öğretilmediği, yazılmadığı ve yayımlanmadığı bir ülkede herhangi bir konuda doğru bilgi edinmenin zorluğunun hiçbir şekilde göz ardı edilmemesi gerekir. Örneğin Viyana'ya bakın. Çalışkanlık ve beceri bakımından Almanya'daki belki de hiçbir halkın gerisinde kalmayan; ruh, cesaret ve devrimci enerji bakımından herkesten üstün olduğunu kanıtlamış olan Viyana halkı, bunlara rağmen, gerçek çıkarları söz konusu olduğunda tüm diğerlerinden daha bilgisizdi ve devrim sırasında tüm diğerlerinden daha fazla hata yapmıştı; bu da, çok büyük ölçüde, Metternich Hükümetinin Viyana halkını en genel siyasal konularla ilgili olarak neredeyse mutlak bir bilgisizlik içinde tutmayı başarmasından kaynaklanmıştı.

Böylesi bir sistemde, siyasal bilgilerin, neredeyse tümüyle, bunların kaçak yollarla ülkeye sokulması için para ödeyebilen toplumsal sınıfların ve özellikle de çıkarları var olan ilişkilerden en fazla zarar gören sınıfların, yani sınai ve ticari sınıfların tekelinde olmasının nedenleri konusunda ek bir açıklama yapmak gerekmez. Dolayısıyla, şu ya da bu ölçüde örtülü olan bir mutlakçılığın sürmesine karşı ilk olarak bu sınıflar bir kitle halinde birleşti ve bunların muhalefet saflarına geçişini, Almanya'daki gerçek devrimci hareketin başlangıcı olarak kabul etmek gerekir.

Alman burjuvazisinin açıkça ilan edilmiş muhalefetinin, 1840 yılında, 1815 tarihli Kutsal İttifak'ın¹¹ o zamana kadar hayatta kalabilen son kurucusu olan Prusya Kralının {III. Friedrich Wilhelm} ölümüyle birlikte başladığı kabul edilebilir. Yeni

11 1815 yılında Rusya, Avusturya ve Prusya tarafından kurulan, zaman içinde İngiltere, Osmanlı İmparatorluğu ve Vatikan dışında Avrupa'nın neredeyse tüm güçlerinin katıldığı, Avrupadaki mutlakçı yönetimleri devrimci akımlardan korumayı hedefleyen ittifak. -çev.

Kral, bilindiği kadarıyla, babasının ağırlıklı olarak bürokratik ve askerî nitelik taşıyan monarşisinin destekçisi değildi. Fransız burjuvazisinin XVI. Louis'nin tahta çıkışından beklemediklerini, Alman burjuvazisi, bir ölçüde, Prusya Kralı IV. Friedrich Wilhelm'den umuyordu. Eski sistemin iflas etmiş, ömrünü doldurmuş olduğu ve terk edilmesi gerektiği konusunda her yerde görüş birliği vardı; ve eski Kralın döneminde sessizce katlanılan şeyler, şimdi yüksek sesle katlanılmaz ilan ediliyordu.

Ama XVI. Louis, "*Louis le Désiré*" {Arzulanan Louis}, kendi hiçliğinin yarı bilincinde olan, hiçbir sabit görüşü bulunmayan, asıl olarak, eğitimi sırasında edindiği alışkanlıklar doğrultusunda hareket eden basit, iddiasız bir ahmakken, "*Friedrich Wilhelm le Désiré*" çok farklı bir şeydi. Karakter zayıflığı bakımından Fransız aslını geride bıraktığı kesin olsa bile, iddialardan da görüşlerden de yoksun değildi. Amatörce bir tarzla bilimlerin çoğunun ön bilgileri hakkında fikir edinmişti ve bu nedenle, her konu hakkındaki yargısını kesin saymasına yetecek kadar eğitilmiş olduğunu düşünüyordu. Birinci sınıf bir hatip olduğundan emindi ve Berlin'de onu sözde esprili laf kalabalığı ya da güzel konuşma konularında alt edebilecek hiçbir gezgin tüccarın bulunmadığı kesindi. Ve her şeyden önemlisi, kendi görüşleri vardı. Prusya monarşisinin bürokratik ögesinden nefret ediyor ve onu aşağılıyordu; ama bunun tek nedeni, kendisini tümüyle feodal ögeye yakın hissetmesiydi. *Berliner politisches Wochenblatt*'ın {Berlin Haftalık Siyasal Gazetesi'nin}, "Tarihsel Okul"un (Bonald'ın, De Maistre'in ve Fransız Meşruiyetçilerin¹² birinci kuşağının diğer yazarlarının düşüncelerine yaslanan bir okul) kurucularından ve başlıca katkıcılarından biri olarak, soyuların başat toplumsal konumunu mümkün olduğunca eksiksiz bir şekilde geri getirmeyi amaçlıyordu. Kendi krallığının birin-

12 Meşruiyetçiler (*Légitimistes*): 1815-1830 yıllarında Fransa'da iktidarda olan Bourbon hanedanının savunucuları, "anayasal monarşi" taraftarları. -çev.

ci soylusu olan ve ilk olarak güçlü vasallar, prensler, dükler ve kontlardan oluşan muhteşem bir maiyet, ikinci olarak kalabalık ve zengin bir alt kademeli soylular sınıfı tarafından çevrelenen; kendisine sadık olan kentlileri ve köylüleri dilediği gibi yöneten ve böylece, (her biri kendi özel ayrıcalıklarından yararlanan ve diğerlerinden neredeyse aşılmaz bir doğum engeliyle ya da sabit, değişmez bir toplumsal konumla ayrılan toplumsal kademelerin ya da kastların oluşturduğu) eksiksiz bir hiyerarşinin başında bulunan Kral; bu kastların ya da “krallığın sınıfları”nın, güç ve etki bakımından, birbirlerini, Krala eksiksiz bir hareket özgürlüğünün kalmasını sağlayacak kadar güzel bir şekilde dengelemesi: IV. Friedrich Wilhelm’in o dönemde gerçekleştirme girişiminde bulunduğu ve şu anda da yeniden gerçekleştirmeye çalıştığı *beau idéal* {güzel ideal} buydu.

Teorik konulardan pek fazla anlamayan Prusya burjuvazisinin, Krallarının eğiliminin gerçek anlamının farkına varması biraz zaman aldı. Ama çok kısa zamanda fark ettikleri şey, kendi istediklerinin tam tersi olan şeyler hakkındaki kararlılığıydı. Yeni Kral, babasının ölümüyle birlikte dili çözülmeye başlar başlamaz, sayısız konuşmayla niyetlerini duyurmaya da başladı; ve her konuşması, her eylemi, burjuvaziyi ondan daha da soğuttu. Şairane rüyalarını bölen bazı katı ve ürkütücü gerçekler olmasaydı bunu pek fazla umursamazdı. Ama ne yazık ki, romantizm hesap yapmak konusunda pek başarılı değil ve feodalizm Don Kişot’tan beri hancıyı hesaba katmıyor! IV. Friedrich Wilhelm, peşin para hakkındaki, eskiden beri Haçlıların oğullarının en yüce mirası olan o küçümseyici yaklaşımı paylaşıyordu. Tahta çıktığında, tutumlu bir şekilde düzenlenmiş, ama masraflı olan bir yönetim sistemi ve kısmen dolu bir Devlet Hazinesi bulmuştu. İki yıl içinde, her tür fazla, saray şenliklerine, kraliyet gezilerine, büyük hediyelere, muhtaç, sefil ve açgözlü soylulara sağlanan desteklere vb. harcanmıştı ve olağan vergiler artık ne sarayın ne de devletin

gereksinimlerini karşılamaya yetiyordu. Böylece Majesteleri çok kısa bir süre içinde kendisini, bir yandaki, fazlasıyla göze çarpan bir açık ile diğer yandaki, “Halkın gelecekteki Temsil Organı”nın onayı olmadan yapılacak olan her tür borçlanmayı ve o dönemde var olan vergilerdeki her tür artışı yasadışı kılan 1820 tarihli bir yasa arasında sıkışmış durumda buldu. Bu temsil organı ortada yoktu; yeni Kral, bunu yaratmak konusunda babasından bile daha isteksizdi; ve istemiş bile olsaydı, tahta çıkışından beri kamuoyunun bir hayli değişmiş olduğunu biliyordu.

Gerçekten de, yeni Kralın hemen bir Anayasa vermesini, Basın Özgürlüğü ilan etmesini, Jürili Yargılamayı getirmesini vb., vb., kısacası burjuvazinin siyasal üstünlüğü elde etmek için istediği barışçıl devrime bizzat öncülük etmesini kısmen beklemiş olan burjuvalar, yanıldıklarını anlamış ve öfkeli bir şekilde Kralın karşısına geçmişti. Ren Eyaletinde ve az çok genel olarak tüm Prusya’da o kadar çileden çıkmışlardı ki, basında kendilerini temsil edebilecek adamları bulunmadığından, yukarıda andığımız uç felsefi partiyle bir ittifak kuracak kadar ileri gitmişlerdi. Bu ittifakın meyvesi, Köln’deki *Rheinische Zeitung*’du; varlığını on beş ay sürdürdükten sonra yasaklanmış olmasına karşın, Almanya’daki modern basının tarihi bu gazeteyle başlatılabilir. 1842 yılıydı.

Orta Çağ’a özgü heveslerinin en keskin hicvini karşılaştığı ticari zorluklarda bulan zavallı Kral, çok kısa bir süre içinde, 1813’ün ve 1815’in çoktan unutulmuş sözlerinin son kalıntısı olan ve 1820 tarihli yasada yer alan “Halkın Temsil Organı” için geniş kesimlerce yükseltile talebe sınırlı bir ödün vermeden yönetmeye devam edemeyeceğini fark etti. Söz konusu can sıkıcı yasaya uymanın en az sakıncalı yolunun, Eyalet Meclislerinin Daimi Komitelerini toplamak olduğunu gördü. Eyalet Meclisleri 1823’te kurulmuştu. Krallığın sekiz eyaletinde de bileşimleri şöyleydi: 1. yüksek soylular, Alman İmparatorluğu’nun geçmişte

egemen olan ve reisleri doğuştan meclis üyeliği hakkına sahip olan ailelerin üyeleri; 2. şövalyelerin ya da alt kademelerdeki soyluların temsilcileri; 3. kentlerin temsilcileri; 4. köylülüğün ya da küçük çiftçiler sınıfının temsilcileri. Bunların tümü, her eyalette soyluların iki kesiminin her zaman meclis çoğunluğuna sahip olmasını sağlayacak bir şekilde düzenlenmişti. Bu sekiz Eyalet Meclisinin her biri bir Komite seçiyordu ve şimdi, bu sekiz Komite, çok istenen borçlanmayı oylayacak olan bir Temsil Organı oluşturmak için Berlin'e çağırılmıştı. Hazine'nin dolu olduğu, borcun da güncel gereksinimler için değil, devlete ait bir demiryolunun inşa edilmesi için istendiği söylenmişti. Ama birleşik Komiteler, halkın temsilcileri olarak hareket etme yetkisine sahip olmadıklarını ilan ederek Kralı kesin bir şekilde geri çevirdi ve Majestelerini, Napoleon'a karşı halkın desteğine gereksinim duyduğu dönemde babası tarafından verilmiş olan Temsilî Anayasa sözünü tutmaya çağırdılar.

Birleşik Komitelerin oturumu, muhalefet ruhunun artık yalnızca burjuvaziyle sınırlı kalmadığını kanıtlamıştı. Köylülüğün bir bölümü burjuvaziye katılmıştı; ayrıca, kendi mülklerindeki büyük çiftçiler ve tahıl, yün, içki ve keten tüccarları olan çok sayıda soylu, mutlakçılığa, bürokrasiye ve feodalizmin geri getirilmesine karşı aynı güvencelere gereksinim duyduklarından, hem Hükümet karşıtı hem de Temsilî Anayasa yanlısı bir tavır almıştı. Kralın planı açıkça başarısızlığa uğramıştı; para elde edememiş ve muhalefetin gücünü artırmıştı. Eyalet Meclislerinin bir sonraki oturumu Kral için daha da olumsuz sonuçlar doğurdu. İstekleri aynıydı: reformlar, 1813'te ve 1815'te verilen sözlerin tutulması, bir Anayasa ve Özgür Basın; bu doğrultudaki kararların bazıları hayli saygısız bir üslupla yazılmıştı ve çileden çıkan Kralın ters yanıtları durumu daha da kötüleştirirdi.

Bu arada, Hükümetin karşılaştığı mali zorluklar artmaya devam ediyordu. Farklı kamu hizmetlerine ayrılan paralardan ya-